

ŞEHİRLEŞME HAREKETLERİ

ŞEHİR VE BÖLGE PLÂNLAMASI BAKIMINDAN ŞEHİRLEŞME HAREKETLERİ.
Yazan: Dr. Ruşen KELEŞ, Ankara: 1961, (Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 122-104, İskân ve Şehircilik Enstitüsü Yayınları No. 8) XIX + 304 Sayfa. Fiyatı: 15 lira.

Çağdaş uygarlığın en ayırıcı vasıflarından birini teşkil eden şehirleşme olayı son yıllarda memleketimizde de hız kazanmağa başlamış bulunuyor. Şehir idarecileri, şehir ve bölge plâncıları şehirleşmenin doğurduğu çeşitli problemleri halletmek çabası içindedirler. Bu problemlerin halli hususunda şimdiden gerekli tedbirleri almazsak, batı memleketlerinin geçirdiği tecrübeleri değerlendirmezsek, gün geçtikçe daha büyük problemlerle karşılaşmak tehlikesi vardır. İşte, Dr. Ruşen Y. Keleş'in şehirleşme hareketlerinin sebep, tesir ve sonuçlarını ele alan bu eseri, karşısında tutulacak yolları göstermesi bakımından da aktüel bir önem taşımaktadır.

Profesör Fehmi Yavuz'un önsözü ile yazarın sunuş yazısını, yedi ana bölüm ile sonuç bölümünü, bibliyografya, şahıs ve konu endekslerini, ek tabloları, İngilizce özeti ihtiva eden bu eserin giriş bölümünde, yazar, şehirleşme hareketlerinin evrensel karakteri üzerinde durmakta, şehir plânlamasına duyulan ihtiyacı açıkladıktan sonra «şehir», «büyük şehir bölgeleri ve «şehirleşme» kavramları hakkında açıklayıcı bilgiler vermektedir.

Yazar, eserinin ikinci bölümünü «şehirleşme hareketlerinin mahiyeti» konusuna ayırmıştır. Şehirleşmenin mahiyeti, şekilleri ve özellikleri belirtildikten sonra, bu bölümde, sosyoloji, iktisat, demografi ve şehir plânlamasında şehirleşmenin yeri konusu incelenmekte, köy ile şehir arasındaki dengenin statik ve dinamik vechelerini tetkikte kullanılan metodlar gözden geçirilerek sanayileşmiş ve sanayileşmemiş ülkelerde şehirleşme hareketlerinin arz ettiği özelliklere değinilmektedir.

Şehirleşme hareketlerini doğuran faktörler konusuna ayrılan üçüncü bölümün ilk kesiminde, şehirleşme hareketlerinin ön şartları arasında tarımsal nüfusun yoğunluğu ve tarımsal üretim faz-

lası, teknolojik gelişmeler ve sanayi inkılâbı gözden geçirilmektedir. Aynı bölümün ikinci kesiminde ise, şehirleşme hareketlerini hızlandıran «özel faktörler» arasında, ekonomik, siyasal ve psiko-sosyolojik durum ve davranışlar ele alınmaktadır.

«Şehirleşme Hareketlerinin Etkileri» başlığını taşıyan dördüncü bölümde yazar, şehirleşmenin şehirlerin fizikî yapısına şehir idaresine, şehir, bölge ve yurd ekonomilerine, toplum hayatına etkilerini sistemli bir şekilde gözden geçirmektedir.

Eserin beşinci bölümü, şehirleşme hareketlerini çeşitli açılardan değerlendirme denemelerine ayrılmış bulunuyor. Yazar, şehirçilikten başka disiplin mensuplarıyla şehirçilerin şehirleşme olayı hakkındaki görüşlerini özlü bir şekilde açıklamaktadır.

Altıncı bölümde, şehirleşme hareketlerinin etki ve sonuçlarına karşı ileri sürülen veya uygulanan teklifler, hal çareleri ve politikalar ele alınmaktadır. Bu bölümün ilk kesiminde, şehir plânlamasında kullanılan «toplu plânlama», «zoning» ve «parselleme kontrolleri» gibi vasıta ve metodlar incelenmekte; ikinci kesiminde ise, belediyelere mücavir alanlar için verilen yetkiler, belediyelere yapılan katılmalar, mahallî birlik veya federasyonları özel bölge idareleri kurulması gibi teşkilâtlanma ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Yazar, üçüncü kesimde, nüfusun ve endüstrinin yurd içinde dengeli bir şekilde dağıtılması konusunu «şehir plânlamasında ademi merkezîyetçilik açısından, sanayi kuruluş yeri, yeni şehirlerin kurulması küçük ve orta büyüklükteki şehirlerin geliştirilmesi, köy kalkınması başlıkları altında, etüd etmektedir. Aynı bölümün dördüncü kesiminde yazar, millî bir şehirleşme politikasının ana ilkelerini açıklıyarak bu bakımdan bölge plânlamasının kullanılma imkânlarını araştırmakta, Puerto Rico, Hollanda, İsrail, Hindistan gibi memleketlerdeki teşkilât ve uygulamadan örnekler getirmektedir.

Eserin yedinci bölümü, Türkiye'deki şehirleşme hareketleri hakkındadır. Yazar, ilkönce «şehirleşme durumumuz» hakkında, şehirleşmenin mesken meselesi, arsa spekülasyonu, kamusal şehir hizmetleri konularındaki etki ve sonuçlarını ortaya koymaktadır. Bölge plânlamasının millî bir şehirleşme politikası açısından sağlayacağı faydalar üzerinde önemle durulmaktadır.

Sonuç bölümü yazarın daha önceki bölümlerdeki bulgularına dayanarak vardığı sonuçların özetini aksettirmektedir.

Ciddî bir çalışma mahsulü olan bu eseri ilgililere ve bütün aydınlarımıza tavsiye ederiz.